

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,

бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

доктори илмҳои иқтисодӣ,

профессор Шарифзода М.М.

10 соли 2022

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Муродзода Фирӯза Рузӣӣ
дар мавзуи «Тавсифи ҳуқуқии чиноятӣ ва криминологии муомилоти
ғайриқонунии прекурсорҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти
дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 –
Ҳуқуқи чиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи ичрои ҷазои чиноятӣ (илмҳои
ҳуқуқшиносӣ)

Мутобиқати муҳтавои диссертатсия ба ихтисос ё соҳаи илми
эълоншуда.

Диссертатсияи Муродзода Фирӯза Рузӣӣ таҳқиқоти илмии
анҷомёфта ба ҳисоб рафта, аз ҷониби муаллиф ҳамаҷониба таҳқиқ гардида,
ба яке аз мавзӯҳои мубрами илми ҳуқуқи чиноятӣ – «Тавсифи ҳуқуқии
чиноятӣ ва криминологии муомилоти ғайриқонунии прекурсорҳо дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон» баҳшида шуда, муҳтавои он ба ихтисоси 12.00.08 –
Ҳуқуқи чиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи ичрои ҷазои чиноятӣ (илмҳои
ҳуқуқшиносӣ) мутобиқ мебошад.

Саҳми илмии довталаб дар ҳалли масъалаи илмӣ ё коркарди
проблемаи илмӣ бо арзёбии аҳамияти он. Саҳми шаҳсии муаллифи
диссертатсия ба сатҳи навғонии илмии таҳқиқоти диссертационӣ,
нуктаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мақолаҳои илмӣ,
маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ - амалии ҷумҳурияйӣ ва
байнамилалӣ асоснок карда мешаванд. Ҳамчунин, тарзи навишт,
гузориши масъала, сабки диссертатсия саҳми шаҳсии муаллифро нишон

медиҳанд. Илова бар ин, аз тарафи муаллифи диссертатсия дар мақола ва маърузаҳо, дар конференсияҳои илмӣ - амалии ҷумхурияйӣ ва байналмилаӣ пешниҳодҳо ҷиҳати такмил баҳшидани қонунгузории ҷиноятӣ ватанӣ ва фаъолияти мақомоти ҳукуқтатбиқкунанда, дар соҳаи татбиқи меъёрҳои ҳукуқи ҷиноятӣ вобаста ба тавсифи ҳукуқии ҷиноятӣ ва криминологии муомилоти ғайриқонуни прекурсорҳо ироа гардидааст.

Қобили тазаккур аст, ки диссертант дар ҳалли як зумра масъалаҳои назарияйӣ, ки марбут ба падидай баррасишаванда мебошанд, ба муваффақият ноил гардида, ҳамзамон андешаҳои илмиеро коркард намудааст, ки онҳо барои рушди илми ҳукуқшиносии ватанӣ ва такмили қонунгузории ҷиноятӣ метавонанд саҳми назаррас гузоранд:

а) муаллиф дар рафти таҳлил муайян кардааст, ки дар қонунгузории миллӣ ва санадҳои меъёрии ҳукуқии байналмилаӣ, инчунин адабиёти муосири ҳукуқӣ ба масъалаи марбут ба муқаррар намудани мағҳум ва моҳияти «прекурсор» сарфи назар аз истифодаи васеи он дар фаъолияти илмию амалиӣ, диққати кофӣ дода нашудааст, ки ин мушкилоти муайянро ба миён меоварад. Ин мушкилотро рисоланавис бо он асоснок кардааст, ки бештари моддаҳои химиявӣ таъиноти дучониба доранд ва метавонанд қонунӣ дар истеҳсолот, саноат, фаъолияти илмӣ ва ҳамчунин дар истеҳсол, тайёр кардан ва ё коркарди ғайриқонуни воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ истифода шаванд. Бо ин мақсад диссертант мағҳуми прекурсорҳоро ба тариқи зайл пешниҳод намудааст: «Прекурсорҳои воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ аз моддаҳои химиявии муайян иборат буда, ҳангоми истеҳсол, тайёр кардан ва коркарди воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ ба сифати реагент истифода шуда, зери назорати давлат қарор доранд».

Муқаррар кардани мағҳуми «прекурсор» ба санадҳои меъёрии ҳукуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон имкон медиҳад, ки минбаъд ҳангоми ифода намудан ба тафсири духӯрагии он роҳ дода намешавад (саҳ.15).

б) рисоланавис дар таҳқиқоти диссертационии худ объект, алломатҳои объективӣ, субъект ва алломатҳои субъективии муомилоти

ғайриқонунии прекурсорхоро мавриди таҳлил қарор дода, вобаста ба паҳлуҳои муҳталифи таркиби чиноят андешаҳои худро иброз намудааст. Ҳамзамон, пешниҳод намудааст, ки ба боби 22 «Чиноятҳо ба муқобили саломатии аҳолӣ»-и КҶ ҶТ моддаи 202³, ки ҷавобгариро барои ҷалб ё моил кардани шахс барои содир намудани гайриқонунӣ истеҳсол, тайёр кардан, коркард, соҳиб шудан, нигоҳ доштан, ба соҳибияти каси дигар додан, интиқол ё фиристонидани прекурсорҳо пешбинӣ мекунад, илова карда шавад.

в) самти дигаре, ки муаллиф аз нигоҳи илмӣ ба он муваффақ гардидааст, ин таҳлили ҳавфи ҷиддии ҷамъиятии муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо ҳамчун қисми таркибӣ ва ҷудонашавандай ҷараёни гайриқонунӣ истеҳсол ва тайёр кардани маводи нашъаовари синтетикӣ ва нимсинтетикӣ дониста мешаванд, мебошад. Муаллиф нишон додааст, ки имрӯз ташкилотҳои байналмилалӣ масъалаи бастани роҳҳои интиқоли гайриқонунии маводи нашъадор ва прекурсорхоро тавассути ба ном масири Шимол ба роҳ монда, ҷорабинҳои назорати гайриқонунии прекурсорхоро дар тамоми ҷаҳон аз рӯйи системаи PEN – Online (системаи иттилооти пешакӣ дар бораи содироти прекурсорҳо), тавассути PICS (системаи иттилоотӣ дар бораи ҳодисаҳо вобаста ба прекурсорҳо) ва таҳвили назоратшавандагузоронида истодаанд, ки ҳолатҳои ба вуқӯъ пайвастани прекурсорҳоро пайгирий менамояд (саҳ.16).

Дар ин қисмат, метавон ҳулоса намуд, ки таҳқиқбараандар дар ҳалли масъалаҳои илмии вобаста ба муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо муваффақ гардида, нуқтаҳои илмиеро манзур намудааст, ки воқеан асоснок ва таҳқимбахшандай илми ҳуқуқи чиноятӣ мебошанд.

Натиҷаҳои мушаҳҳаси илмӣ (бо нишон додани навгонӣ, аҳамияти илмӣ ва амалии онҳо), ки барои он ба довталаб додани дараҷаи илмии дархостшавандагузоронида мумкин аст.

Навгонии илмии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки ин нахустин пажуҳиши муқаммали илмӣ вобаста ба тавсифи ҳуқуқии чиноятӣ ва криминологии муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо бо забони давлатӣ

ба шумор меравад. Дар таҳқиқоти диссертатсионӣ бори аввал тавсифи криминологии муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо дар ҷумҳурӣ, муайян намудани тарзу усул ва роҳҳои баланд бардоштани самаранокии муқовимат бар зидди чунин категорияи ҷиноят истифода аз таҷрибаи дигар давлатҳо мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Ҳамзамон, бори аввал дар рисолаи илмӣ таҷрибаҳои муосир ва маълумоти омории қишвар ва хориҷи он вобаста ба масъалаҳои муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо, ки дар адабиёти илмӣ ва парвандаҳои судиву тафтишотӣ мавҷуданд, оварда шудааст. Дар рисолаи илмӣ вазъи ҷиноят ва ҷинояткорӣ дар самти муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо таҳлил гардида, бо истифода аз омор ва маълумотҳои дақиқ мусодираи прекурсорҳо дар қишвар ва ҷаҳон баҳогузорӣ шудааст.

Пешниҳод ва ҳулосаҳои дар рисола дарҷгардида, ба такмили қонунгузории ҷиноятии амалкунанда равона шуда, омӯзиши ҷанбаҳои назариявӣ, қонунгузорӣ ва амалии муомилоти гайриқонунии прекурсорҳоро дар бар мегирад.

Натиҷаи таҳқиқот, ҳулосаҳои илмӣ ва пешниҳодҳо баҳри такмили қонунгузории ҷиноятӣ доир ба тавсифи ҳуқуқии ҷиноятӣ ва криминологии муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо равона гардидааст. Аҳамияти амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки пешниҳоду тавсияҳои аз ҷониби диссертант таҳиягардида ва натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонанд ҳангоми такмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи муомилоти қонунӣ ва гайриқонунии прекурсорҳо, инчунин ҳангоми омода намудани қарорҳои Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба бандубости ҷиноятҳои муҳаддиротӣ, дар фаъолияти қонунгузории кумитаҳо ва комиссияҳои даҳлдори Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти бар зидди муомилоти гайриқонунии прекурсорҳо муборизабаранд, дар рафти таҳқиқоти илмӣ, зимни бозомӯзӣ ва такмили ихтисос дар донишгоҳу донишкадаҳо, самаранок истифода шаванд.

Бо мақсади исботи гуфтаҳои боло метавон ба чанде аз натиҷаҳои илмии таҳқиқоти диссертационӣ ишора намуд, ки барои он ба довталаб дараҷаи илмӣ додан ба мақсад мувоғиқ мебошад:

– дар пешниҳоди сеюми хусусияти амалидошта муаллиф ба модели намунавии шахсияти ҷинояткор бо истифода аз таҷриба давлатҳои ҳориҷӣ, нишон додааст, ки аксарияти шахсони ба ҷавобгарии ҷиноятӣ қашидашуда аз 30 сола боло буда, бештари онҳо шахсони бекор мебошанд. Хусусияти дигари ҷинояткорро илова намуда, бар он ишора намудааст, ки дар бештари ҳолатҳо маҳз нашъаҷаллобон бо муомилоти ғайриқонуни прекрасурсорҳо машгуланд, зеро дар ин самт аллакай таҷрибаи зиёд доранд;

– диссертант барои такмили қонунгузории ҷиноятӣ ҷунин пешниҳодро иброз намудааст, ки яке аз роҳҳои пешгирии содиршавии ҷиноятҳои марбут ба гардиши ғайриқонуни прекрасурсорҳо ин муқаррар намудани меъёри таъсиркунанда ҷиҳати озод кардан аз ҷавобгарии ҷиноятӣ дар сурати ихтиёри даст қашидан аз содир намудани ҷунин намуди ҷиноят ба шумор меравад. Мавҷудияти ҷунин меъёрҳо барои бо ихтиёри худ даст қашидан аз кирдорҳои ҷинояткорона таъсири бештар мерасонад. Агар шахсони пештар ба кирдори ҷиноятӣ дастзада аз муқаррароти ихтиёри даст қашидан аз содир намудани ҷиноят маълумоти ҳуқуқӣ дошта бошанд, ин ба фаъолияти пешгирикунандаи мақомоти ҳифзи ҳуқуқ мусоидат мекунад. Дар ин раванд муаллиф низ дар натиҷаи омӯзиш, таҳлил ва истифода аз амалия пешниҳод менамояд, ки ба моддаи 202¹ Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон эзоҳ, дар шакли зайл илова карда шавад: «Шахсе, ки прекрасурсорҳои ғайриқонунӣ бадастоварدارо ихтиёран супорад, аз ҷавобгарии ҷиноятӣ озод карда мешавад, агар дар кирдори ӯ таркиби ҷинояти дигар мавҷуд набошад» (саҳ.19);

– дар баробари дар самти муқовимат бар зидди қочоқи маводи мухаддир, инчунин муаллиф қатъ кардани фаъолияти гурӯҳҳои муташаккили трансмилӣ, пешгирий ва роҳ надодан ба муомилоти ғайриқонуни прекрасурсорҳо, мубориза бар зидди иттиҳоди ҷиноятиро вазифаи аввалиндараҷаи мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва сохторҳои қудратӣ

мөхисобад. Бинобар ин, пешниҳод менамояд, ки дар банди «а» қисми З моддаи 202¹ КЧ ҖТ чун ҳолати вазнинкунанда, баъд аз калимаҳои «гурӯҳи муташаккил», калимаҳои «иттиҳоди ҷиноятӣ (ташкилоти ҷиноятӣ)» илова карда шаванд (саҳ.21);

– дар Кодекси ҷиноятии амалкунанда аз ҷониби як шахс дар вақтҳои гуногун содир шудани ду ва ё зиёда ҷиноят ҳамчун такрорӣ эътироф шудааст. Муаллифи диссертатсия оид ба иваз намудани калимаи такрорӣ ба якчандкарата пешниҳод карда чунин шуморидааст, ки содир кардани ду ва зиёда кирдори дар ҳамон як модда ё қисми моддаи Қисми маҳсуси Кодекси ҷиноятӣ пешбинишуда якчандкарата содир кардани ҷиноят эътироф мешавад. Ба ибораи дигар якчандкарата ҳамчун содиркуни ду ҷинояти ба ҳам монанд аз ҷониби худи ҳамон як шахсе, ки барои ҳар дуи кирдори содиршуда доги судӣ надорад, ба назар мувофиқ мешуморад.

Дар ин қисмат метавон иброз намуд, ки муаллифи рисолаи илмӣ бо дарназардошти нуқтаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, ки ҳамагӣ навгонии илмӣ ба ҳисоб мераванд, лоик ба дараҷаи илмии дархостшаванда мебошад.

Бояд тазаккур дод, ки дар баробари комёбииҳои иброзгардида, инчунин дар рисолаи илмӣ баъзе масъалаҳои баҳсноку норавшан ҷой доранд ва онҳоро ба таври зерин метавон манзур намуд:

1. Дар таҳқиқот ба назари олимони ватанӣ, вобаста ба мавзуи баррасишаванда ва падидаҳои бо он алоқаманд камтар таваҷҷуҳ зоҳир гардида, қонунгузории даврони шӯравӣ низ вобаста ба масъалаи мазкур аз мадди назари муаллиф дур мондааст. Доир ба ин масъала, меҳостем муаллиф мушахҳас намояд, ки ў бо дарназардошти қадом омилҳо аз истифода намудани корҳои илмии муҳаққикиони ватанӣ ва қонунгузории даврони шӯравӣ ба мавзӯи тақризшаванда худдорӣ намудааст.

2. Аз ҷониби муаллиф мебоист мағҳуми васеи прекурсорҳо коркард мегардид. Зери мағҳуми “прекурсорҳои воситаҳои нашъадор ва моддаҳои психотропӣ” моддаҳои моёъ ва хокай дорои пайдоиши химиявӣ фахмида шавад, ки онҳо дар мавриди истеҳсол, тайёр кардан ва коркарди воситаҳои

нашъадор ва моддаҳои психотропӣ ба сифати маводи ёрирасон истифода бурда мешаванд ва зери назорати давлат қарор доранд (с. 10).

3. Муаллиф масоили ба боби 22 Кодекси чиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид намудани моддаи 202³. “Ҷалб ё моил кардани шахсрӯ барои содир намудани гайриқонунӣ истеҳсол, тайёр кардан, коркард, соҳиб шудан, нигоҳ доштан, ба соҳибияти каси дигар додан, интиқол ё фиристонидани прекурсорҳо”-ро дуруст пешниҳод намуда, онро ба таври бояду шояд асоснок накардааст (с.13). Хуб мешуд, ки муҳаққиқ ҳангоми ҳимояи диссертатсия ин пешниҳоди худро асоснок намояд.

Аммо, эрод ва норасоиҳои ишорашуда ба мазмуну мундариҷаи диссертатсия таъсири ҷиддӣ намерасонанд ва арзиши илмии онро коста намегардонанд.

Автореферат ба муҳтавои диссертатсия мувофиқат дорад. Дар автореферат натиҷаҳои асосии таҳқиқот, баҳусус мазмуни муҳтасари таҳлили кофии бобҳо ва зербобҳои диссертатсия дарҷ ёфтаанд.

Мутобиқати таҳассуси илмии довталаб ба дараҷаи илмӣ.

Диссертатсияи Муродзода Ф.Р. ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд. Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Сатҳи навғонии илмии диссертационӣ, нуқтаҳои илмӣ ва пешниҳоду тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ - амалӣ саҳми шахсии муаллифро тасдиқ менамоянд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби таҳқиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Хулоса, рисолаи диссертационии Муродзода Ф.Р. ба талаботҳо оид ба корҳои диссертационӣ дар мавриди дарёфти дараҷаи илмии номзади илм мувофиқ буда, муаллифи он сазовори ноил гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи чиноятӣ

ва криминология; ҳуқуқи ичрои ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Тақриз дар асоси муқаррароти мавҷуда, маҳсусан бандҳои 76, 77, 78, 79 ва 81 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Ҷарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, таҳия ва пешниҳод гардидааст.

Диссертатсия ва тақризи муассисаи пешбар дар семинари васеи илмӣ - назариявии кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ, криминалистика ва пешгирии коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон баррасӣ шудааст. **Суратҷаласаи семинари васеи илмӣ - назариявӣ таҳти №1 аз 8 октябри соли 2022.**

Тақризи муассисаи пешбар аз ҷониби Муллоҷонова Нигора Абдуманноновна – номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, муаллими қалони кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ, криминалистика ва пешгирии коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон, омода шуда, дар ҷаласаи васеи гайринавбатии кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ, криминалистика ва пешгирии коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон, муҳокима ва ҷонибдорӣ шудааст. **Суратҷаласаи васеи гайринавбатии кафедра таҳти №3 аз 10 октябри соли 2022.**

Раиси семинари васеи илмӣ - назариявӣ:

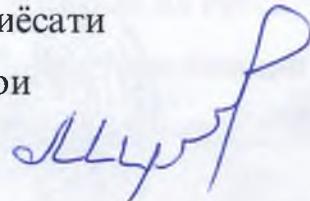
и.в. мудири кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ,
криминалистика ва пешгирии коррупсияи
факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи
давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати
Тоҷикистон, номзади илмҳои
ҳуқуқшиносӣ, дотсент

Ахмедов Н.И.

Ташхисгар:

муаллими қалони кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ,

криминалистика ва пешгирии коррупсияи
факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи
давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати
Тоҷикистон, номзади илмҳои
ҳуқуқшиносӣ

Муллочонова Н.А.

Котиби ҷаласа:

муаллими калони кафедраи ҳуқуқи
чиноятӣ, криминалистика ва пешгирии
коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва
сиёсати Тоҷикистон

Зиёбоева М.Н.

«Имзои Аҳмедов Н.И., Муллочонова Н.А.
ва Зиёбоева М.Н.-ро тасдиқ мекунам»:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

Мирпочоев И.Ҳ.

**Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Хӯҷанд, Муассисаи таълимии
таҳсилоти олии касбии «Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати
Тоҷикистон», шаҳри Хӯҷанд, маҳаллаи 17, хонаи 1, тел: +992 (3422) 2-38-11,
E-mail:Info@tsuibp.tj, www: http://tsuibp.tj.**